

PILAR 3 2014

Informasjon i samsvar med kravene i kapitalkravsforskriften del IX (PILAR 3)

Innhold

1. Innledning og formål med dokumentet	3
2. Konsolidering	3
2.1 Oversikt over tilknyttet selskap	3
3. Ansvarlig kapital og kapitalkrav	4
3.1 Ansvarlig kapital	4
3.2 Kapitalkrav	5
4. Kredittrisiko og motpartsrisiko	5
4.1 Definisjon av mislighold og verdifall	5
4.2 Metode for beregning av nedskrivninger	6
4.3 Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder	6
4.4 Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid	6
4.5 Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier	7
4.6 Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier	7
4.7 Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål	7
4.8 Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav	8
4.9 Motpartsrisiko knyttet til derivater	9
5. Egenkapitalposisjoner	9
6. Renterisiko	9
7. Styring og kontroll av risiko	10
7.1 Formål og prinsipper for ICAAP	10
7.2 Styring og kontroll av enkeltrisikoer	12
7.3 Bankens godtgjørelsesordning	14

1. Innledning og formål med dokumentet

Formålet med dette dokumentet er å oppfylle kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravsforskriftens del IX (pilar 3).

Det utarbeides et tilsvarende dokument hvert år i tilknytning til årsrapporten. Vesentlige endringer som gjør at innholdet i dokumentet avviker betydelig fra faktiske forhold vil kunne medføre hyppigere oppdatering av informasjonen.

Alle tall i dokumentet er per 31. desember 2013 med mindre annet fremgår.

Banken benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Dette innebærer at det brukes standardiserte myndighetsbestemte risikovekter ved beregning av kapitalkravet. For beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko benyttes basismetoden som innebærer at kapitalkravet beregnes i forhold til inntekt siste tre år. Banken har ikke handelsportefølje og beregner derfor ikke kapitalkrav for markedsrisiko.

Det vises til annen litteratur for en nærmere beskrivelse av kapitaldekningsreglene.

2. Konsolidering

2.1 Oversikt over tilknyttet selskap

Bankens eiendomsengasjement i Lillestrøm Delta AS er avviklet i 2013, gjennom salg av aksjeposten. Bankens soliditet er nå styrket, ved at banken ikke lenger er forpliktet til å rapportere konsolidert kapitaldekning. Det var eiendomssatsningen som lå til grunn for denne plikten. Salg av aksjene fritar banken for disse pliktene og dermed kravene til å stille kapital for deler av denne eiendomsvirksomheten. Tabellen under gir en oversikt over tilknyttet selskap som inngår i regnskapet og som er bokført etter kostmetoden.

Lillestrøm Sparebank har ingen datterselskaper eller tilknyttede selskaper per. 31.12.2013.

3. Ansvarlig kapital og kapitalkrav

3.1 Ansvarlig kapital

Tabellen under viser sammensetningen av bankens ansvarlige kapital.

Spesifikasjon av ansvarlig kapital (beløp i tusen kroner)

Kapitaldekning pr. 31.12.2013	
Kjernekapital	TNOK
Sparebankens fond	425.743
Annen egenkapital	-
- Ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-48.075
- Immaterielle eiendeler	-368
Sum ren kjernekapital	377.300
Fondsobligasjoner med incentiver til innløsning	49.938
Fondsobligasjon Statens Finansfond	60.000
Sum netto kjernekapital	487.238
Tilleggskapital	
Ansvarlig lånekapital	40.000
- Ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-40.000
Netto ansvarlig kapital	487.238
Ren kjernekapital	14,0 %
Kjernekapitaldekning	18,0 %
Kapitaldekning	18,0 %
Beregningsgrunnlag	2.701.000

Ansvarlig lån

Banken emitterte et ansvarlig lån 27.03.2013 pålydende 40 MNOK. Lånet har en løpetid til 27.03.2023. Bankene kan, etter samtykke fra Finanstilsynet, benytte sin rett til å innløse lånet etter 5 år til kurs 100 % (call). I tillegg inneholder avtalen et punkt om regulatorisk call, til kurs 100 % av pålydende. Rentesatsen på lånet per 31.12.2013 er 4,45 % og forrentes med grunnlag i 3 mnd. NIBOR + 2,80 prosentpoeng, med første renteregulering 27.03.2014.

Fondsobligasjon

Banken emitterte en evigvarende fondsobligasjon 10.03.2005 pålydende 50 MNOK. Bankene kan, etter samtykke fra Finanstilsynet, benytte sin rett til å innfri lånet, helt eller delvis til kurs 100 % årlig fra og med 10.03.2015 (call). Dersom innløsningsretten ikke benyttes er rentebetingelsene 3 mnd. NIBOR + 2,45 prosentpoeng. Underkursen blir kostnadsført planmessig frem til første mulige innfrielsestidspunkt. Kostnaden føres som et tillegg til renteutgifter for ansvarlig lånekapital. Rentesatsen på lånet pr. 31.12.2013 er 3,10 % og forrentes med grunnlag i 3 mnd. NIBOR + 1,45 prosentpoeng, med første renteregulering 10.03.2014.

Fondsobligasjon fra Statens Finansfond

Banken emitterte en evigvarende fondsobligasjon 01.12.2009 pålydende 60 MNOK. Bankene kan, etter samtykke fra Finanstilsynet, benytte sin rett til å innfri lånet, helt eller delvis til kurs 100 % med 30 dagers varsel (call). Bankene har ikke benyttet innløsningsrett per 01.12.2013 og påslaget i referanserenten er derfor økt fra 6,00 til 7,00 prosentpoeng fom. denne dagen. Neste step-up er 01.12.2014, hvor påslaget i referanserenten økes til 8,00 prosentpoeng. Rentesatsen på lånet pr. 31.12.2013 er 8,51 % og forrentes med grunnlag i en referanserente + 7,00 prosentpoeng, med første renteregulering 01.01.2014. Referanserenten er en rente tilsvarende gjennomsnittet av de fem siste handledager før rentefastsettelsesdag for norsk syntetisk årlig effektiv rente på statskasseveksler med 6 måneders bindingstid.

3.2 Kapitalkrav

Tabellen nedenfor viser kapitalkrav for kredittrisiko fordelt på de enkelte engasjementskategoriene slik disse er definert i kapitalkravsforskriften. I tillegg vises kapitalkrav for motpartsrisiko, operasjonell risiko og samlet kapitalkrav.

Minimumskrav til ansvarlig kapital (beløp i tusen kroner)

Engasjementskategorier	TNOK	Andel
Stater og sentralbanker	-	0,0 %
Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	1.443	0,7 %
Offentlig eide foretak	-	0,0 %
Institusjoner	15.070	7,0 %
Foretak	7.957	3,7 %
Massemarked	-	0,0 %
Engasjementer med pantsikkerhet i eiendom	163.002	75,4 %
Forfalte engasjementer	3.242	1,5 %
Høyrisiko-engasjementer	562	0,3 %
Obligasjoner med fortrinnsrett	1.825	0,8 %
Øvrige engasjementer 100 %	9.896	4,6 %
Sum kapitalkrav for kredittrisiko	202.998	94,0 %
Kapitalkrav operasjonell risiko	21.941	10,2 %
Kapitalkrav for motpartsrisiko	12	0,0 %
- Nedskrivninger som ikke kan medregnes i ansvarlig kapital	-1.856	-0,9 %
- Ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-7.046	-3,3 %
Sum kapitalkrav	216.049	100,0 %
Beregningsgrunnlag totalt	2.701.000	

4. Kredittrisiko og motpartsrisiko

4.1 Definisjon av mislighold og verdifall

Et engasjement anses som misligholdt når kunden ikke har betalt forfalt termin innen 90 dager etter forfall, eller når overtrekk på rammekreditt ikke er inndekket innen 90 dager etter at kreditten ble overtrukket.

Verdifall på en fordring vil normalt tilsvare forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med effektiv rente. Reduksjonen i fremtidige kontantstrømmer forårsaket av tapshendelsen må kunne estimeres pålitelig. Objektive bevis for at et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall omfatter observerbare data som fører til en målbar reduksjon i estimerte fremtidige kontantstrømmer som tilfaller banken. Normalt anses en eller flere av følgende indikatorer som objektive bevis i denne sammenheng:

- Vesentlige finansielle problemer hos debitor.
- Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd.
- Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller i andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor.
- Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debtors bo blir tatt under konkursbehandling.

I tillegg må det objektive beviset redusere fremtidige kontantstrømmer som tilfaller lånet, herunder nåverdien av realiserbare sikkerheter, for å karakteriseres som en tapshendelse.

4.2 Metode for beregning av nedskrivninger

Beregning av individuell nedskrivning

Beregnet individuelt tap på utlån skal normalt tilsvare forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med effektiv rente. Dersom det i vurderingen fremkommer objektive bevis for verdifall, beregnes konsekvensen av verdifallet i form av vurdering av nye fremtidige kontantstrømmer hvor aktuell løpetid, rente og avdrag er oppdaterte elementer i estimeringen. I tillegg vurderes sikkerhetsverdiene på nedskrivningspunktet og hensyntas i fremtidige kontantstrømmer.

Beregning av gruppevis nedskrivning

Ved beregning av gruppevis nedskrivninger deles utlånsporteføljen i grupper av utlån etter tilnærmet like risikoinndikatorer og tilhørende historiske tap eller andre mer generelle økonomiske forhold som korrelerer med mislighold. Aktuelle fordelingsparametre legges til grunn for estimeringen av fremtidige verdifall ut fra underliggende faktorer som kan indikere en tapshendelse. Beregnet gruppevis tap på utlån skal, på samme måte som for individuelle lån, tilsvare forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med effektiv rente.

4.3 Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder.

Engasjementer fordelt på engasjementstyper, geografiske områder og typer av motparter (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Utlån og fordringer	Ubenyttede rammer	Garantier	Individuelle nedskrivninger	Sum
Personkunder	3.212.066	116.294	5.035	-6.685	3.326.710
Primærnæring	44.765	2.855	-	-	47.620
Industri	39.081	3.968	132	-5.815	37.366
Bygg og anlegg	240.988	19.018	5.815	-750	265.070
Handel, hotell og restaurantvirksomhet	48.245	10.329	10.032		68.606
Tjenesteytende næring ellers	159.785	12.433	5.471	-500	177.190
Omsetning og drift av fast eiendom	556.800	5.101	1.612	-7.364	556.148
Transport / kommunikasjon	42.411	3.673	6.599	-	52.682
Eika Boligkreditt AS	-	-	115.553	-	115.553
Sum	4.344.139	173.671	150.249	-21.114	4.646.946
Primærmarkedsområde	3.231.440	152.936	143.455	-11.665	3.516.166
Sekundærmarkedsområde	839.108	14.923	6.315	-8.749	851.597
Andre områder	273.591	5.812	479	-700	279.182

4.4 Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid

Matrisen viser beløp for ulike engasjementstyper fordelt på løpetid.

Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid (beløp i tusen kroner)

Engasjementstyper	Inntil 1 måned	1-3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Sum
Utlån og fordringer¹	501.770	20.627	150.148	574.233	3.097.361	-	4.344.139
Ubenyttede rammer	-	-	76.261	97.410	-	-	173.671
Garantier	-	-	-	31.884	118.365	-	150.249
Sum	501.770	20.627	226.409	703.528	3.215.726	-	4.668.060

¹ Kassekreditter og fleksilån er lagt inn i intervallet inntil 1 måned og byggelån under intervallet 1-3 måneder.

4.5 Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier

Matrisen viser misligholdte engasjement og individuelle nedskrivninger på utlån samt avsetninger på garantier fordelt på typer av motparter og geografiske områder.

Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Misligholdte engasjementer	Øvrige tapsutsatte engasjement	Samlede nedskrivninger ¹	Resultatførte nedskrivninger ¹ siste år	Garantier med avsetning ²	Avsetninger på garantier
Personkunder	42.812	15.631	-6.685	3.680	-	-
Primærnæring	-	-	-	-	-	-
Industri	-	21.993	-5.815	-815	-	-
Bygg og anlegg	-	3.180	-750	3.000	-	-
Handel, hotell og restaurantvirksomhet	-	-	-	-	-	-
Tjenesteytende næring ellers	-	7.218	-500	-	-	-
Omsetning og drift av fast eiendom	6.564	1.824	-7.364	4.736	-	-
Transport / kommunikasjon	-	-	-	-	-	-
Sum	49.376	49.847	-21.114	10.601	-	-
Primærmarkedsområde	29.175	43.530	-11.665	-340	-	-
Sekundærmarkedsområde	16.706	4.222	-8.749	1.146	-	-
Andre områder	3.495	2.095	-700	9.795	-	-

1 Kun individuelle nedskrivninger

2 Samlet garantibeløp der det er foretatt avsetning.

4.6 Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier

Endringer i nedskrivninger på individuell utlån og avsetninger på garantier siste år (beløp i tusen kroner)

	Utlån	Garantier	Sum
Inngående balanse	31.715	-	31.715
+ Økte nedskrivninger på individuelle utlån / avsetninger på garantier	1.189	-	1.189
+ Nye nedskrivninger på individuelle utlån / avsetninger på garantier	1.270	-	1.270
- Konstatert tap på tidligere individuelle nedskrivninger utlån / avsetninger på garantier	4.658	-	4.658
- Tilbakeføring på tidligere individuelle nedskrivninger utlån / avsetninger på garantier	-17.718	-	-17.718
Utgående balanse	21.114	-	21.114

Endringer i nedskrivning på grupper av utlån siste år (beløp i tusen kroner)

Inngående balanse	20.000
+/- Periodens nedskrivninger på grupper av utlån	3.200
Utgående balanse	23.200

Årets nedskrivninger og gjenvinning på tidligere års nedskrivninger (beløp i tusen kroner)

	Utlån	Garantier	Sum
Periodens endring i individuelle nedskrivninger / avsetninger	-10.601	-	-10.601
Periodens endring i gruppenedskrivninger	3.200	-	3.200
Periodens konstaterte tap som det tidligere år er foretatt individuell nedskrivning for	3.381	-	3.381
Periodens konstaterte tap som det tidligere år ikke er foretatt individuell nedskrivning for	415	1.277	1.692
Periodens inngang på tidligere års konstaterte tap	-293	-	-293
Periodens tapkostnad	-3.899	1.277	-2.622

4.7 Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål

Etter standardmetoden vil kapitalkravet kunne avhenge av motpartens offisielle rating. Offisiell rating vil i liten grad være aktuelt for bankens lånekunder, men kan være aktuelt for utstedere av verdipapirer banken plasserer i. I så fall er det rating fra Standard & Poor's, Moody's og / eller Fitch som er aktuelle. Lillestrøm Sparebank har pr. rapporteringstidspunktet ingen engasjementer hvor ratingen påvirker kapitaldekningen.

4. 8 Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp før det er tatt hensyn til sikkerheter, samt engasjementsbeløp som er fratrukket den ansvarlige kapitalen.

Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v ved fastsettelsen av kapitalkrav (beløp i tusen kroner)

Engasjementskategorier	Engasjementsbeløp før sikkerheter ¹	Fratrukket den ansvarlige kapitalen	Andel sikret med pant ²	Andel sikret med garantier ²
Stater og sentralbanker	123.466	-	0 %	0 %
Lokale og regionale myndigheter	90.200	-	0 %	0 %
Institusjoner	379.065	83.331	0 %	0 %
Foretak	138.486	4.744	0 %	0 %
Massemarkedsengasjementer	-	-	0 %	0 %
Engasjementer med pantesikkerhet i bolig	4.892.371	-	86 %	0 %
Forfalte engasjementer	36.281	-	76 %	0 %
Høyrisiko-engasjementer	4.686	-	0 %	0 %
Obligasjoner med fortrinnsrett	228.116	-	0 %	0 %
Øvrige engasjementer	141.921	-	0 %	0 %
Sum	6.034.592	88.075		

1 Engasjementsbeløp før og etter sikkerheter er likt.

2 Her tas kun hensyn til garantier og pant som har betydning for beregning av kapitalkrav. Andel regnet av engasjementsbeløp før sikkerheter.

Hovedtyper av pant som benyttes for kapitaldekningsformål er pant i bolig og fritidseiendom. Garantier har i liten grad betydning for kapitaldekningen. I noen tilfeller benyttes garantier fra banker eller regionale myndigheter.

Det tas ikke hensyn til motregningsadgang ved beregning av kapitalkrav. Verdivurdering av sikkerheter tar utgangspunkt i sikkerhetens forventede realisasjonsverdi. Til fastsettelse av belåningsgrunnlag for boligeiendommer anvendes verktøy som balanserer vurderinger foretatt av takstmenn og eiendomsmeglere. Verdivurdering av boligeiendommer oppdateres ved vesentlige endringer i markedet og minst hvert tredje år. Til fastsettelse av belåningsgrunnlag for boligeiendommer anvendes verktøy som balanserer vurderinger foretatt av takstmenn og eiendomsmeglere.

Det tas hensyn til konsentrasjonsrisiko i bankens ICAAP.

4.9 Motpartsrisiko knyttet til derivater

Samlet engasjementsbeløp hvor det beregnes kapitalkrav for motpartsrisiko utgjorde NOK 156.000. Matrisen under viser derivatkontraktenes virkelige verdi før og etter motregning.

Motpartsrisiko ved derivatkontrakter

Beløp i tusen kroner	Virkelig verdi ¹
Før motregning	-
Etter motregning	-2.842

¹ Med virkelig verdi før motregning forstås summen av virkelig verdi av alle kontrakter med positiv verdi.

Virkelig verdi etter motregning er summen av virkelige netto positive verdier mot hver enkelt motpart.

5. Egenkapitalposisjoner

Aksjer og fond bokføres enten som omløpsmiddel eller anleggsmiddel. Aksjer og andre verdipapirer med variabel avkastning som er omløpsmidler, men ikke ansett som en del av en handelsportefølje, er vurdert til laveste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi i tråd med god regnskapsskikk. Porteføljevurdering benyttes ikke for omløpsmidlene. Aksjer og andre verdipapirer med variabel avkastning som er klassifisert som anleggsmidler er i regnskapet vurdert til anskaffelseskost. Disse reguleres ikke for fortløpende kursendringer. I den grad verdifall ikke forventes å være forbigående vil disse verdipapirene likevel bli nedskrevet til virkelig verdi. Porteføljevurdering benyttes ikke for anleggsmidlene. Reversering av tidligere nedskrivninger skjer kun der grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er til stede.

Matrisen under viser egenkapitalposisjoner fordelt etter om de holdes for gevinstformål eller strategisk formål. Matrisen viser også type verdipapir og bokført verdi, virkelig verdi, realisert gevinst / tap siste år og hvor mye av dette som er medregnet i hhv kjernekapital og tilleggskapital.

Beløp i tusen kroner	Bokført verdi	Virkelig verdi	Realisert gevinst/ -tap i perioden	Urealisert gevinst/ -tap	Herav medregnet i kjernekapital ¹	Herav medregnet i tilleggskapital ¹
Aksjer og andeler - gevinstformål	14.343	16.520	530	-550	-550	-550
- børsnoterte aksjer	-	-	-	-	-	-
- andre aksjer og andeler	14.343	16.520	530	-550	-550	-550
Aksjer og andeler - strategisk formål	142.516	192.511	-	-	-	-
- børsnoterte aksjer	591	591	-	-	-	-
- andre aksjer og andeler	141.925	191.920	-	-	-	-

¹ "Herav" sikter til urealiserte gevinster / tap

6. Renterisiko

Renterisiko oppstår når det er forskjeller i rentebindingstid mellom eiendeler og gjeld / egenkapital. Banken vil da ikke kunne gjennomføre renteendringer parallelt for alle balanseposter. Total renterisiko, samt renterisiko knyttet til porteføljen rentepapirer blir regelmessig rapportert til styret.

Banken skal i henhold til vedtatte policyer kun påta seg en begrenset renterisiko, og risikoen har gjennom hele året vært innenfor disse rammene. Renterisiko på beholdning av rentepapirer er omtalt i note 8 til årsregnskapet, for finansielle derivater i note 13.

Banken har selv kun noen få fastrenteutlån og har historisk hovedsakelig tilbudt fastrenteutlån til kunder gjennom Eika Boligkreditt. Alle fastrenteprodukter av en vesentlig størrelse sikres med rentebytteavtaler, da dette er definert som et område der banken ikke skal ta risiko. All funding er flytende. All renterisiko er innenfor rammeverket.

Renterisiko (beløp i tusen kroner)

Eiendeler	Renterisiko ¹
Utlån til kunder med rentebinding	2.744
Rentebærende verdipapirer	955
Øvrige rentebærende eiendeler	-
Gjeld	
Innskudd med rentebinding	12
Verdipapirgjeld	-
Øvrig rentebærende gjeld	-
Utenom balansen	
Renterisiko i derivater	-2.594
Sum renterisiko	1.116

¹ Renterisiko er beregnet som et anslag på verdiendring ved ett prosentpoengs økning i renten.

7. Styring og kontroll av risiko

7.1 Formål og prinsipper for ICAAP

ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) er bankens egen prosess for å vurdere bankens kapitalbehov. Denne kapitalbehovsvurderingen skal være framoverskuende, og dette innebærer at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til bankens nåværende og fremtidig risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) også må vurdere kapitalbehovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer m.v.

Fremtidige tap kan deles inn i forventede tap og uventede tap. Forventede tap kan betraktes som en driftskostnad og forutsettes dekket over den løpende driften. Den løpende driften kan også betraktes som et førstelinje-forsvar mot uventede tap. I kapitalbehovsvurderingen legges det imidlertid til grunn at uventede tap ikke dekkes over driften, men skal dekkes av kapital. Kapitalbehovsvurderingen innebærer følgelig at banken beregner hvor mye kapital som trengs for å dekke opp for fremtidige uventede tap.

Disse beregningene gjøres på ulike måter for ulike risikoer, og er basert på ulike forutsetninger. Det er en implisitt forutsetning om at det ikke beregnes kapital som dekker alle tenkelige tapsutfall. Det er imidlertid benyttet konservative forutsetninger i beregningene.

Ved beregning av samlet kapitalbehov (for alle risikoene) kan det argumenteres for at de ulike risikoene ikke vil materialisere seg samtidig, og at det derfor eksisterer diversifikasjonseffekter som innebærer at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehovet for de enkelte risikoene. Bankens har imidlertid valgt å legge en konservativ tilnærming til grunn, og ser derfor bort fra slike effekter.

Med risikotoleranse forstås størrelsen på den risikoen banken er villig til å ta i sin virksomhet for å nå sine mål. Risikotoleransen kommer til uttrykk i rammeverket for virksomheten, herunder i begrensninger i vedtekter, policyer, fullmakter, retningslinjer og rutiner. For noen av risikoene er det vanlig å fastsette kvantitative begrensninger på risiko, for eksempel kvantitative rammer for markedsrisiko, rammer for store engasjement, rammer for eksponering mot enkeltbransjer osv. For andre risikotyper er det mer naturlig å benytte kvalitative begrensninger. Slike begrensninger angir hvor langt man er villig til å strekke seg på enkeltrisikoen, og representerer derfor en beskrivelse av risikotoleransen for disse enkeltrisikoen. Bankens risikotoleranse er forsøkt reflektert i kapitalbehovet som beregnes for hver enkelt risiko.

I fastsettingen av bankens minimumskrav til ren kjernekapital og netto kjernekapital og netto ansvarlig kapital inngår bankens internt beregnede kapitalbehov, men banken gjør i tillegg en vurdering av forventninger og krav fra bankens omgivelser. Bankens overordnede risikotoleranse innebærer at minimumskrav til ren kjernekapital, netto kjernekapital og netto ansvarlig kapital alltid vil være høyere enn bankens internt beregnede kapitalbehov.

Bankens minimumskrav til ren kjernekapital, netto kjernekapital og netto ansvarlig kapital og overordnede retningslinjer for kapitalbehovsvurderingen er vedtatt av bankens styre. ICAAP-prosessen er en naturlig del av bankens risikostyringsprosess. Følgende prinsipper legges særskilt til grunn for ICAAP-prosessen:

- Styret er ansvarlig for ICAAP-prosessen. Det er Administrerende banksjef i samarbeid med Risk manager som har ansvaret for gjennomføringen av prosessen. Bankens ledere og faglige nøkkelpersoner har ansvar for leveranser i prosessen.
- Prosessen skal gjennomføres regelmessig og minst årlig. Prosessen skal være gjenstand for uavhengig vurdering minst årlig.
- Prosessen skal være basert på anerkjente og betryggende metoder og fremgangsmåter for måling av risiko. Det skal gjøres en vurdering av risikoeksponering, risikostyringen og kapitalbehovet for alle bankens vesentlige risikoer. I tillegg skal det gjøres en vurdering av risiko- og kapital situasjonen i et forventet scenario og et nedgangssscenario.
- Prosessen skal være fremoverskuende og risikodrevet og omfatte alle vesentlige typer risiko i banken. Det skal gjennomføres analyser av risikoene som er identifisert for å forstå risikoenes egenskaper og årsakssammenhenger. Vesentlige risikoer skal etter beste estimat kvantifiseres (stresstester for å analysere hvordan negative hendelser påvirker resultatet, balansen og kapitaldekningen i banken) gjennom behov for risikojustert kapital. Risikoanalysen skal også sikre at det foretas kvalifisert og strukturert dokumentasjon av etablerte kontroll- og styringstiltak.

Prosesen skal være en integrert del av forretningsstrategien og virksomhetsstyringen herunder beslutningsstrukturen, styringsprosessen og risikostyringsprosessen.

ICAAP-prosessen skal lede frem til:

- En overordnet konklusjon på bankens risiko- og kapital situasjon i forhold til regulatoriske krav og interne målsettinger.
- Vurdering av kapitalbehovet basert på en vurdering av lovmessige krav, nivået på styring og kontroll, risikoeksponering og usikkerheten i modellverket for bankens vesentligste risikotyper og på aggregert nivå.
- En minimum treårig fremskriving av balanse, resultat, kapitaldekning og kapitalbehov basert på forventet scenario og nedgangssscenario.

Bankens interne kapitalbehovsvurdering innebærer en analyse og beregning av kapitalbehov for følgende risikoer:

- Kredittrisiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Likviditetsrisiko
- Forretningsrisiko
- Strategisk risiko
- Omdømmerisiko
- Eierrisiko

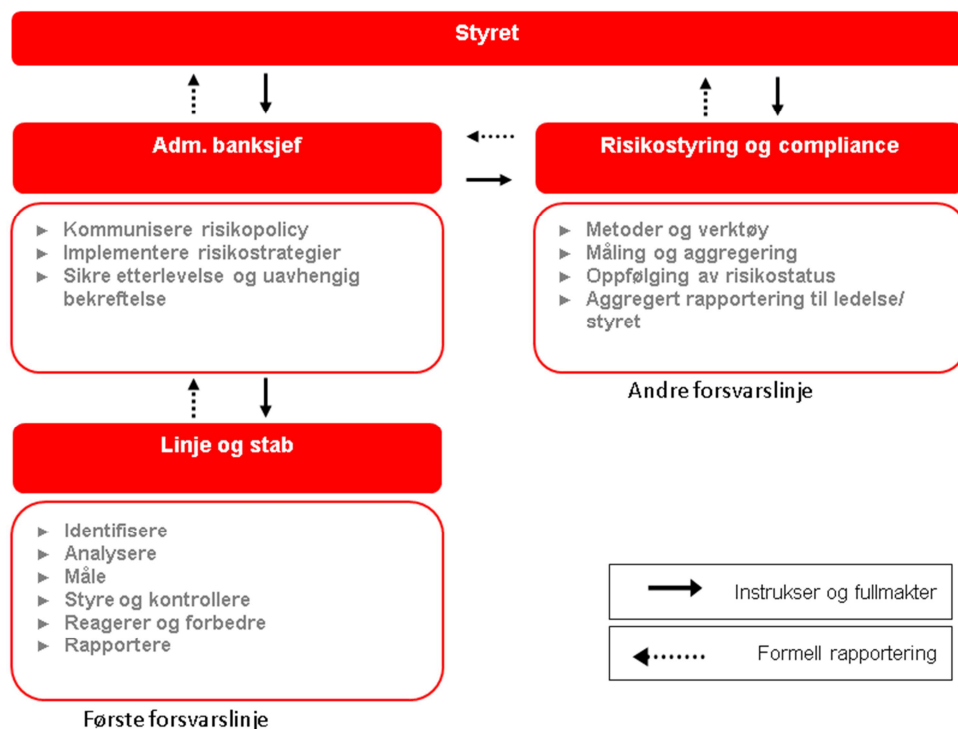
Beregning av kapitalbehov for enkeltrisikoen gjøres ved hjelp av ulike metoder.

Banken stesstester effekten på kapitaldekningen av et alvorlig økonomisk tilbakeslag / nedgangskonjunktur. I tillegg gjennomfører banken en reversed stresstest. I en reversed stresstest bestemmer banken først hvilken kapitaldekning som er så lav at banken risikerer å bli satt under administrasjon og / eller overtatt. Deretter simulerer banken med forskjellige kombinasjoner av parameterverdier som i sum gir det resultat man har bestemt. Hensikten med en slik reversed stresstest er å gi banken ytterligere kunnskap om hvor mye som skal til før bankens kapitaldekning faller under ett kritisk nivå. Banken gjennomfører også egne stresstester av likviditetsrisiko.

7.2 Styring og kontroll av enkeltrisikoe

Organisering av risikostyringsfunksjonene

Ansvar og gjennomføringen av bankens risikostyring og kontroll er delt mellom bankens styre, ledelse og operative enheter. Dette kan illustreres i følgende matrise:

Banken har to uavhengige roller for å sikre en bedre kontroll og oppfølging av de risikoene banken er eksponert for. De to rollene er Fagansvarlig kreditt og Risk manager.

Banken har også en egen risiko- og kapitalstyringskomité som følger opp bankens risiko-, likviditets- og kapitalstatus, og som foreslår korrigerende tiltak ved behov. Videre følger de opp og foreslår endringer i risikostyringssystemene. De behandler også bankens risikorapportering herunder risikorapport, ICAAP rapport, lederbekreftelser og internkontrollrapport. Styret blir forelagt en årlig gjennomgang av internkontrollen og en vurdering av de risikoer banken eksponeres for.

Kredittrisiko

Kredittrisiko er risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at sikkerheter banken besitter ikke dekker utestående krav ved en realisasjon.

Kredittrisiko i Lillestrøm Sparebank styres i henhold til bankens Policy for kredittrisiko og er supplert med detaljerte håndbøker og skriftlige rutiner innenfor kredittområdet i segmentene PM og BM.

Kredittinnvilgelse skjer ved hjelp av moderate risikobaserte fullmakter på personnivå og eller i kredittkomité som ledes av Fagansvarlig kreditt. Kredittrisikoen styres hovedsakelig ved hjelp av detaljert rammeverk for markedsområder, bransjer / næringer og størrelse på engasjementene. Styret har satt et mål om lav / moderat risiko i utlåns- og kredittporteføljen. På BM kvalitetssikres større engasjement gjennom Fagansvarlig kreditt og kredittkomiteer. For tapsutsatte og / eller misligholdte engasjementer på BM lages det handlingsplaner som følges opp av kredittkomite. På PM skal alle avvik fra Finanstilsynets retningslinjer for forsvarlig utlånspraksis være innenfor styrets retningslinjer og eventuelle avvik skal godkjennes på et høyere beslutningsnivå. Avvik rapporteres i aggregert form til styret hvert kvartal. Fagansvarlig kreditt foretar uavhengig kontroll av nye kreditt saker annenhver måned. Porteføljene overvåkes månedlig og utviklingen rapporteres kvartalsvis til styret i egen risikoreport.

Konsentrasjonsrisiko

Risiko for tap utover "normal" kredittrisiko utlån som skyldes konsentrasjon på bransje, størrelse og geografi. I tilfeller hvor det avdekkes konsentrasjonsrisiko kommer denne i tillegg til risiko beregnet i den ordinære kredittrisikoberegningen.

Konsentrasjonsrisiko styres i Lillestrøm Sparebank ved hjelp av rammer for eksponering i form av maksimalgrenser knyttet til:

- størrelse på engasjement mot enkeltkunder
- samlet engasjement mot én enkelt bransje eller sektor

Banken vil til tross for dette sitte igjen med konsentrasjonsrisiko i form av geografisk konsentrasjon, dvs. risiko som følge av begrenset geografisk spredning i porteføljen. Denne er ikke hensyntatt da bankens formål og strategi er å være en lokal sparebank og all kredittgivning skal være basert på "kirketårnprinsippet" hvor god kjennskap til kunden står sentralt. Bankens ligger også i et av landets beste markedsområder med henblikk på kundeutvalg og diversifisering. I tillegg vil det være et velfungerende marked for omsetning av eventuelle overtatte panteobjekter.

Banken har en stor eksponering innenfor eiendom, men det kan argumenteres for at deler av dette er leietaker- og industrifinansiering ved at driftsbygget er lagt ut i eget selskap hvorpå driftsselskapet – som ofte er innenfor samme konsern – leier bygget tilbake på lang kontrakt. Dette er ikke hensyntatt i tallene og det kan derfor argumenteres med at banken har en bedre diversifisering enn det som fremkommer av tallene. Dersom disse lånene struktureres med en selvskyldnerkausjon for låneforholdet fra driftsselskapets side bør det helt og holdent kvalifisere for en omklassifisering fra eiendom til industri.

Markedsrisiko

Risiko for tap som skyldes summen av endringer i markedsvariable.

Markedsrisiko i Lillestrøm Sparebank styres i henhold til bankens Policy for markedsrisiko med tilhørende rammeverk. Bankens skal til enhver tid ha en lav risikoprofil. Eksponering mot markedsrisiko er ikke en del av bankens kjernevirksomhet og skal derfor også begrenses. Dette fordi det påfører banken for høy markeds- og operasjonell risiko (kompetanse, nøkkelpersonrisiko, operasjonelle feil etc.) i forhold til bankens risikobærende evne og mulighet for avkastning. Porteføljen overvåkes månedlig og utviklingen rapporteres kvartalsvis til styret i egen risikoreport.

Operasjonell risiko

Risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Operasjonell risiko i Lillestrøm Sparebank styres i henhold til bankens Policy for operasjonell risiko med tilhørende rammeverk. Risikostyringen skal til en hver tid være tilpasset bankens valgte ambisjonsnivå. Det skal innenfor de ulike risikoområdene ikke være organisasjonsmessig sammenheng mellom de ansatte som utøver operativt arbeid, og de som har ansvaret for overvåking og rapporteringen av økonomiske nøkkeltall og styringsmål. På årlig basis utarbeides det risikoanalyser i de ulike avdelingene,

som danner grunnlag for kontrolltiltak og neste års internkontroll. Dette sikrer at banken har kvalitet og hensiktsmessighet i de kontrollhandlingene som skal utføres. Rammeverk for operasjonell risiko overvåkes månedlig og utviklingen rapporteres kvartalsvis til styret i egen risikorapport.

Likviditetsrisiko

Risikoen for at banken ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og / eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering.

Likviditetsrisiko i Lillestrøm Sparebank styres i henhold til bankens Policy for likviditetsrisiko med tilhørende rammeverk. I 2012 ble det vedtatt en ny policy for likviditetsrisiko, som sammenliknet med tidligere forvaltning av rentepapirer, er betraktelig endret. Rammene er utarbeidet med den hensikt at banken kun skal ha rentepapirer med det formål at de skal inngå som en likviditetsreserve for banken. Risikoen er satt til lavt nivå. Porteføljen overvåkes månedlig og utviklingen rapporteres kvartalsvis til styret i egen risikorapport.

Øvrige risikoer

Banken er eksponert mot følgende risikoer i tillegg til de som er nevnt ovenfor:

- **Forretningsrisiko** - Risiko for fall i forventede inntekter (budsjett og prognoser) fra ulike forretnings- eller produktsegmenter.
- **Omdømmerisiko** - Risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, investorer og myndigheter. Omdømmerisiko kan knyttes til egen virksomhet, til Eika-alliansen og finansbransjen generelt.
- **Strategisk risiko** - Risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forbindelse med strategiske initiativ i banken (slik som vekstambisjoner utover det vanlige, inntreden i nye markeder, oppkjøp av andre virksomheter etc.).
- **Eierrisiko** - Risiko for tap av innskutt kapital eller nødvendig påfyll av ny kapital i strategiske eierselskaper som følge av den risikoen som det enkelte selskapet påtar seg i sin drift.

Bankens styring og kontroll med risikoområdene inngår som en viktig del av bankens arbeid i henhold til internkontrollforskriften. Sentralt i bankens overordnede styring og kontroll er årlig vurdering av strategiske risikoer og risikoer knyttet til de ulike forretnings- og støtteprosesser. Denne vurderingen danner grunnlaget for etablering av kontrolltiltak vedrørende de identifiserte risikoene.

7.3 Bankens godtgjørelsesordning

Styret vedtok i 2010 retningslinjer for godtgjørelse som omfatter alle former for godtgjørelse til bankens ansatte. Retningslinjenes mål har vært og er ment å fremme og gi incentiver til god styring av og kontroll med virksomhetens risiko, motvirke for høy risikotaking og bidra til å unngå interessekonflikter. Styret har også et godtgjørelsesutvalg, som består av to eksterne styremedlemmer.

Lillestrøm Sparebank vil fra og med 2013 kun ha variabel lønn som ikke utgjør mer enn halvannen månedslønn pr. år og som skal være en del av en generell, ikke skjønnsmessig fastsatt politikk, som omfatter hele institusjonen, og som ikke gir incentiveeffekt når det gjelder overtakelse av risiko i.h.t. punkt 5 i Rundskriv 11/2011 fra Finanstilsynet. I 2013 har banken praktisert en felles bonusordning for alle ansatte som har et tak på 25.000 kroner per ansatt. På bakgrunn av bankens årsresultat ble det ikke utløst bonus for 2013.

Det vises for øvrig til note 24 i årsregnskapet.